

Szeberényi Lehel

# EGY LÁDA SÖR

Nyaralóhely. A kertekben eleve van, a táj kopácsolásuktól zeng, mindenütt magánépítkezés.

Autók féllábbal a járdán. A tulajdonosok tréningben, atléta trikóban, szemellenzős vászonsapkákban, tevékenységi láztól buzognak. Ásó, kapa a kezükben, nyesólló, gereblye. Szombat-vasárnap kirázzák magukból, mint valami porzsákból a főváros hétre való nyűgét.

Legalábbis így gondolják, s itt a szennyvezetelen, kéztiszta levegő alatt terül el álmaik romantikus földje, hol nincs fűrás és nincs gyűlölködés, se csalás, se hamisság, se mószer, ártatlanság honol és béke, és jóakarát és nyugalom.

Efféle várakozásokkal bontja a régi kőoszlopot az új telektulajdonos. S mint-hogy a közút széles szegélye is telkéhez tartozik, kijebb tolja a kerítést.

A szegélyen az utcai nyomókút. Azt hogyan tolja arrább?

Arra jön a víztársulat alkalmazottja, kapóra. Mint szakértőtől, kérdi az új telektulajdonos, hogyan kéne a kutat eltolni?

— Eltolhatom — mondja az alkalmazott.

— Nagyszerű, és mit kér érte?

— Egy láda sörért eltolom.

A víztársulat embere jólétesült. Tudja, hogy nem kér lehetlent. Az új telektulajdonos gebines egy árnyékos pesti mellékutcában.

— Rendben — mondja a telektulajdonos, már ki is számította, milyen olcsó ez a szomszagos munkaerő, százasba se lesz neki. — Fogjon hozzá.

Miként e tavaszdőben, a friss vízszagára a kút szájához gyűlnek a darazsak, akként sokasodik a segítség a láda sör hírére a kút körül. Három csákány kér

már helyet, össze-összeakadva, egymásnak koccannak a szűk helyen.

Kisvártatva elhallgatnak a csákányok, s a víztársulat alkalmazottja harmadmagával vakarja a fejét a telektulajdonos színe előtt.

— Baj van.

— Kevés a láda sör?

— Kevés bizony. Vagy lesz két láda, vagy hozzá se fogunk.

— Az előbb egy is elég volt.

— Igen, de akkor még nem tudtuk, hogy ott vezet a telefonkábel.

Hihetetlen bár, de való: a telefonkábel a kút tövében. Az új telektulajdonos saját szemével meggyőződik — Hát jó — mondja, sejt már, miként a telket, a romantikát sem adják ingyen.

Csengnek, bongnak a csákányok egy darabka ideig. Négyen vannak már. A telektulaj a kert végében hallja négy közül a negyediket, a nagyhangút.

— Tegyen le öt kilót és hozhatja a lábasát.

Rövidesen ott állnak előtte. Már fejüket se vakarják, csak orrát túrja a negyedik.

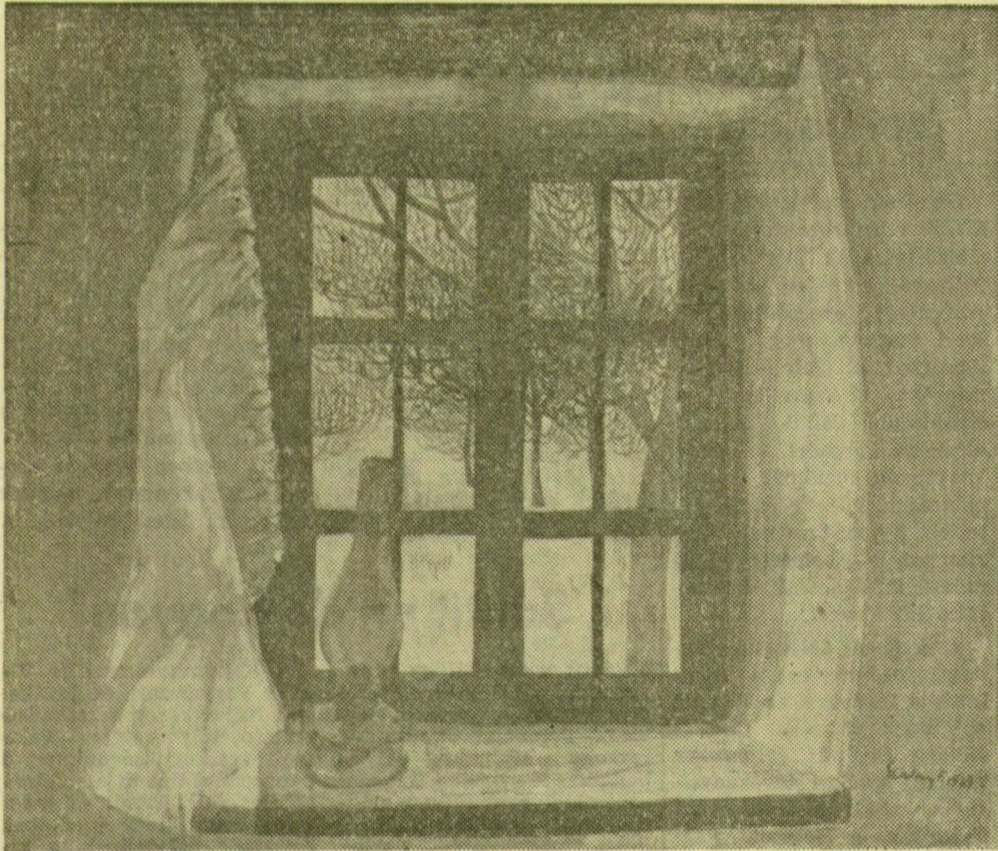
— Hat kiló, főnök — mondja —, ez nem megy kevesebbről.

A tulajdonos érti, miről van szó, otthonos és nyelvezet minden ágabogában, a gebinpincéből. De hat pirosat nem fizet, azt nem!

— A szennyvíz is ott vezet — mondják! Ez se mese, ez is való.

Az új telektulajdonos megbizonyosodott, hogy a világ errefelé is éppen olyan valóságos, mint Pesten. Nyoma sincs romantikának.

— Nagyszerű — mondja éppen ezérett otthonosan. — Eltolatom a kutat hivatalos úton.



SZALAY FERENC

TÉL A TANYÁN

## MÓRA FERENC ÉS A „FAJ-VÉDETLENEK“

Ez év július 17-én lesz Móra Ferenc születésének 90. évfordulója. Ez alkalomból lapunk Móra több ismeretlen kéziratát közli.

Írónk 1930 nyarán Kétegyháza környékén vallatta „ásóval, csákánnyal a néhai morotvák sziklavá égett partjait: mit tudnak az ősről”.

Ez alkalommal is a szegényparasztság olyan nyomorúságát tapasztalta, amely minden képzeletet felülmúlt.

Közvetlen benyomásairól név és hely megnevezése nélkül *Fajvédtelenek* címmel vezércikket írt (Magyar Hírlap, 1930., szept. 14.). A cím s a cikk nyilvánvalóan a Horthy-éra hirhedeit „fajvédtelenek” szánt dőfés volt; amíg a gyűlölt rendszer fajvédelemről harsonázott, addig a szegényparasztság éhhalállal küszködött.

Vezércikkében olyan „nincsetlen magyarokról” ír, kik „nincsetlenebbek, mint a tatárjárás után vagy a mohácsi vész után voltak jobbágyselek”. Napszámossal között akadt olyan, a „legnincsetlenebb, egy negyvenegynéhány esztendő aggyasztán”, ki családjával korán telelt ki. „Csakhogy... nem kinyérnek ették ám a korpát, csak úgy vízzel szörpölték, mint a malacok” — idézi Móra egy másik kevésbé nincsetlen megjegyzését.

Es ez a „felsőfokos nincsetlen” nem tudott dolgozni, mert rokkant volt, a háború rokkantja, és a hálás haza „havi egy pengőt” fizetett neki megkurtított lábáért, lőtt és vágott sebéért „és két gyerek után ötvenötven fillért”. Az asszony „keresetből éltek, ki „egy-re-másra egy hónapban” ha húsz pengőt összeszedett ve-rejtékes munkával.

Az egyik „kis ótvaros putónak” a rokkant édesapa a szárazdajkája. „A szájából etette. Úgy, hogy megrágtá neki az ételt, s három bütykös ujjá közé fogva betömökölte az emberbimbó kékeszínű szájába. Az Alföldön úgy mondják ezt, hogy *csócsált* neki. Férges faalja-szilvát kenyérrrel. Nagyon megedzi ez a kis gyomrot. Aki bele nem hal araszos korában, az megérhet száz esztendőt is”.

De Móra nem elégszik meg egy-két vádló adattal. Többet is szolgáltat. Egyik napszámosa „hideg hajjába főtt krumpplit früstökök, ami estéről maradt. Azért tűnik föl, mert a többi csak sós-paprikás kenyeret eszik”. Nem telik neki többre, mert a „földosztáskor” kapott kicsi földjére csak ráfizet.

Másik kép: egy hétéves kislőről van szó, akit szülei nem tudtak az iskolába beírni, mert „Fölemelték az iratkozást egy pengőre, osztán annyit” nem bírtak fizetni.

Írónk végül egy kisvárosi templom vasárnap délelőttjéről ad pillanatfelvételt. „Kolduskák ülnek a dohos szagú portikusban, öreg emberek, öreg asszonyok, sánták bénák, vakok, mindenféle istenszegényekéi akik ezen az egy napon keresik be az egész hétre valót”.

A felszabadulás előtti megszokott tragikus kép, mely annyi mindent elárul egy letűnt rendszer szociális állapotáról. És Móra Ferencnek, vezércikkbe befejezése képpen, van bátorsága meghívni a magyar miniszterek közül is egyet-kettőt, „A Tisza—Maros zug kána-ánjába”, ő kalauzolja őket, de „tok és tartár nélkül,

és ünneplőbe keményített parasztok nélkül, akiknek az aszkó helyett a nyelvüket sallangozza ki a tekintélytisztelet”.

Elképzelhető a visszhang, melyet a vezércikk keltett, főképp a reakciós uralkodó körökben. És egyetlen méltóságos, egyetlen kegyelmes úr sem akadt, kit „lelkiismerete” zsebbe nyúlni kényszerített volna. Csak egy kis tanítónő, Werős Etelka tépett ki első fizetéséből 20 pengőt, mert csak a szegény ember érti meg a szegényt —, hogy Móra nyomorultjainak segítségére siessen. És elküldte fizetése egy negyedét írónknak azzal, hogy ott törüljön le véle könnyet, ahol arra a legnagyobb szükség van.

Így született az itt közölt levél, amelyet Móra a kétegyházi elemi iskola akkori ifjú igazgatójának, Kiss Istvánnak írt 1930. karácsonya előtt. Ugyanis Móra nála lakott az ásatás idején, és a most nyugdíjas igazgató, ki Gyulán lakik, sok kedves emléket őriz az íróval való meleg barátságáról.

Madácsy László

Papp Zoltán

## VARIÁCIÓK SKODÁRA, WARTBURG-RA

Hálistennek, ennek már megvan a technikája.

— Csücs — mondja Berkes, miután a tájékozódó kérdés-feleleteken hamar túljutottak. Barátságosan megveregeti az ülést, ahova majd ez a formás hátsó rögtön leereszkedik.

Félegyházai vicceket mesélnek, föl-váltva. A kocsi egészen átmelegedik a sok dicsőségtől.

— Egy feketét? — kérdi a főtéren, és a járda mellé ügyeskedni a Skodát.

A feketéhez konyakot is kér, később még egyet. Mire kezd zsiborogni az agya, már táncolnak is a megviselt parketten, a helyi közönség pillantásainak pergőtüzében.

A nő jól táncol, Berkes kissé darabosabban. Közben nézi a nyakát: fehér, feszes bőr, selyem pihék.

Berkes nem rossz férj. Inkább jó férjnek mondható. Két éve nősült. Előtte, ahogy mondani szokás, kilegénykedte magát.

Most viszont határozottan érzi, hogy kezd kicsüszni alóla a talaj.

— Maga mindig ilyen kuka tánc közben? — kérdik tőle később, de

akkor már a kocsi-ban ülnek, és Berkes bógit a motort.

Ha felelne is, most úgyse értenék, amit mond.

Hálistennek, ennek is megvan már a technikája.

Amikor az utcai fények elmosódnak mögöttük, átöleli a nő vállát. Néhány kilométernyit tart ez így, aztán lassít a kocsi futásán, majd a következő áteresznél elfordítja a volánt.

A Skoda diszkrétan bevánszorog a dűlőútra...

Negyedórával később újra a betonon gurulnak. A kocsi kényelmesen ring, mintha gumin futna.

— Tulajdonképpen hogy is hívják?

— Gábor. És téged?

— Vera.

— Hol dolgozol?

— Schol. A férjem nem enged.

— O mi?

— Geológus. Ott kellett hagynom az egyetemem is miatta, másodéves koromban. És te? Nős vagy?

— Igen, két éve.

— Gyerek?

— Nincs.

— A feleséged?

— Tanárnő.

— Féltekeny?

— Néha. És a te férjed?

— Nagyon.

— Idősebb nálad?

— Tizenkét évvel.

— Az nem sok.

— Ahogy vesszük.

— Lekésted a buszt?

— Igen. Szerencsére mindjárt jöttél te.

— Rokonszenvesnek találtál?

— Gondolom, erre már akármit fel lehetek. De jó: igen.

— Másor is utaztál már így?

— Így? Így nem.

## SZAVAK

— Szeretlek! — súgtam sejtelmesen a fülébe.

— Ezt már hallottam! — vont vállat ajkbiggyeszve. — Mondhatnád már valahogy másképp is!...

— Mánképp?! Ugyan melyik szó mondana ennél többet? Ebben minden benne van!...

— Pipogya vagy! Aki nagyon szerelmes, aki igazán szeret, azt tudja, hogyan kell kifejezni az érzelmeit. Szépen, választékosan, újszerűen... Úgy, ahogyan senki más nem mondta még előtte. A szerelem új szavakat ad az ember szájába.

— De hát mit tegyek, ha az én számba nem ad?...

— Ez azt jelenti, hogy nem szeretsz igazán. Csak olyan lagymatagon... Elcsépett, ócska szavakat suttogsz a fülemb, mintha egy százéves lexikomból kotornáznád elő őket... Egy fél perc alatt el lehet sorolni az egész kollekción: „Drágám”, „Egyetlenem”, „Szerelmem”, „Mindenedem”, „Szeretlek”, „Megőrülök érted”, „Nekem csak te kellesz, és senki más a világon”. „Te vagy a földön a legszebb”,

„Nem tudok nélküled élni”, „Állandóan csak rád gondolok, te édes, te tündér, te...” És kész. Milliószer hangoztatott ódi szavak. Illene már ezeknél újabbakat kitalálnod.

— Én nem tudok. Ennek ellenére imádlak, szeretlek, s végtelenül ragaszkodom hozzád!

— Én meg nem ragaszkodom tehozzád. Sőt!... Jobb is lesz, ha elmegy!

Elmentem. Szakitottunk és nem találkoztunk egy hónapig. Egy hónap múlva levelet kaptam tőle. Ezeket írta:

„Drágám! Egyetlenem! Szerelmem! Mindennem! Hová tűntél? Megőrülök érted. Nekem csak te kellesz és senki más nem kell rajtad kívül. Nem tudok nélküled élni, nem tudok lélegezni. Te vagy a földön a legszebb, a legjobb. Állandóan csak rád gondolok, te édes, te tündér, te mindenkinél okosabb. Csókollak, ölelek, szeretlek, és csak a tied, csak a tied vagyok: Tányá.”

Persze, hogy visszatértem hozzá!:

Krecsmáry László fordítása

## A LEVÉL

KEDVES ÖCSÉM!

Valamikor, ahogy töletek hazakerültem Fajvédtelenek címmel vezércikket írtam a Magyar Hírlap-ba arról a nyomorúságról, amit kétegyházi napszámóimnál láttam. — persze neved és a hely megnevezése nélkül. A cikk nagy feltűnést keltett, úgy látszik van, aki még most se felejtette el. Tegnap 20 pengőt kaptam Budapestről a cikkre való hivatkozással, hogy ott töröljek le azzal könnyet, ahol akarok. A mai postával elküldtem a pénzt címéredre. Kérlek, 10 pengőt minden esetre Szegedy Gergelyéknek adj belőle, 10-et pedig valami másik nyomorultnak, akinél a legindokoltabbnak látod. Ha aztán majd nagyon ráérsz, egyszer megírod nekem, hogy fogadták a szegénynek ezt a váratlan anyagiát. Az anyagi különben Etelkának hívják, most képesített kis tanítónő s az első keresetéből áldozta ezt.

(Bpest, VIII., Nap-ucca 28. 1. 2. Esetleg a két megajándékozott küldjön neki egy közös köszönő kártyát.)

Sok karácsonyi gondjai közül szeretettel, kézcsókkal és meleg kézszorítással gondol rátok öreg barátotok: MÓRA FERENC